

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Egész évre. . . . 6 kor.
Egyes szám 20 fillér.

Megjelenik minden hó
1-5-ö és 15-ik napján.

A VÁROS

SZERKESZTŐSEG:
Városhaza, földszint 8. szám.
Ide kerülnek a lezáratok.

KIADÓHIVATAL:
Váro-i könyvtárhoz vagy az
irodákba de külsőnk az elő-
fizetési díjak és hirdetések

== KÖZIGAZGATÁSI, KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI KÖZLŐ Y. ==

Főszerkesztő: Dr. K. TÓTH MIHÁLY tanácsnok. ♦ Felelős szerkesztő: KONCZ ÁKOS főlevéltáros, tb. tanácsnok.

Polgármesteri jelentés az 1912. évről.

Bevezetés.

Tekintetes törvényhatósági bizottsági közgyűlés!

Szokásos polgármesteri évi jelentésemet az 1912. évről előterjeszteni kívánván, amidőn általánosságban vissza tekintek erre az 1912. évre, emez évnék ama kimagasló eseménye mellett, hogy ebben az évben tette a törvényhozás egyetemi várossá a mi városunkat, engemet is az az érzés száll meg, melyet annak idején Vergilius panaszkodt, amidőn a királynő parancsára a multnak fájdalmakat okozó eseményeit kellett felsorolni.

Igen, mert az 1912. év egyike volt ugyan Debreczen életében az eseményekben igen gazdag éveknék, a rózsás illúziók kivirulásának korszaka, de aztán bekövetkezett a gyors lehervadás, és sok dolgot, amit a rózsás illúzió termelt, nem lehetett egyszerre nem létezőnek tekinteni, nem lehetett lefujni vagy megsemmisíteni, így aztán ez az 1912. év Debreczen életében nagyon küzdelmes s nagyon emlékezetes év volt.

Ki ne emlékeznék ma még arra, hogy vártuk a 3-ik egyetemet, majd lángoltunk a görög katolikus püspökségért, a Hortobágyból már százezreket véltünk beszédni, midőn a földművelésügyi miniszter kiküldöttjei itt megjelentek (éppen a hírhedt nappá vált július 4-én) bejárván a Hortobágyot, konstátálták, hogy az mindenképpen alkalmas arra, amire törvényhatósági bizottságunk alkalmasnak tartja, hogy tudniillik mezőgazdasági jövedelmezőbb célokra kihasználtsák és a jószág tenyésztésre is az eddiginél alkalmasabbá tétessék.

És ki ne emlékeznék, hogy az év az általános pénzhiány tudatában nyílt meg, amikor a rendkívül kifejtett spekuláció könnyedén vállalkozott megküzdeni a lehetetlenségekkel, amikor városunkban is egyszerre megvalósíthatónak véltünk minden szükséges modern intézményt?

Városunk a dusszadagnak híresztelt Debreczen nem akart hinni a régi elfogadott s századok által igazolt elvnek: „lassan menj, tovább

érsz” s mágas árakért vásárolta a város szabályozása s szépítése, érdekében a telkeket, adományozta a pénzt s az ingatlanokat (Bethlen-utca 39. számú a ref. egyházkerületnek, Adlerné féle házat a dalárdának, másikat a siketnémaéknak stb.) s erején s tehetségén felül adományozta sok oly célra, melyeket már előbb is bőkezű adozatkezséggel honorált.

Nem akarom s nincs is jogom kritika tárgyává tenni az egyes eseményeket, pláne a törvényhatósági bizottsági közgyűlés határozatait; tényeket, eseményeket kell csoportosítanom, s ezeken áttekintve állapítom meg, hogy bár a református egyház bérházának, a mi városi bérházunknak, vízvételének s még néhány építkezésnek alkalmából városunk népe között 6—7. milliónyi rendkívüli pénz oszlott szét, s e miatt nem érezte meg a mi közönségünk mindjárt az év tavaszán bekövetkezett rendkívül feszült pénzügyi állapotot, mégis az 1912. év városunkban is, mint országszerte közzgazdasági tekintetben rendkívül rossz év volt, melyben polgáraink, kereskedőink s egész városunk csak szegényedtünk, adósodtunk.

Egyebekben szolgáljanak igazolásomul az alábbiakban elősorolandó tények s események.

Számonkérőszék.

Főispán ur az év folyamán március hó 6-ik és augusztus hó 31-ik napján számonkérőszéket tartott, mely alkalommal az ügyek menete rendben találtatott.

A közigazgatási bizottság.

A közigazgatási bizottság minden hónap 5-én megtartotta rendes havi ülését.

A közgyűlések.

Törvényhatósági bizottságunk a mult évben tartott 7 rendes és 2 rendkívüli közgyűlést és pedig rendes közgyűlések voltak jan. 31., március 28., május 30., július 3., október 30., nov. 28. és december 19-ik napjain; rendkívüli közgyűlések voltak: július 18. és szeptember 11-ik napjain.

Az 1912. évi zárószámadás bevételeinek összesítése.

A címek és rovatok megnevezése	E l ő r í á s						Lerovás		Hátralék 1912-ik év végére		1912. évre irányoztatott		E szerint az 1912. évi előírás az előirányzatnál		
	hátralék az 1911. év végén		1912. évi előírás		összesen		korona	f	korona	f	korona	f	több	kevesebb	
	korona	f	korona	f	korona	f									korona
	korona	f	korona	f	korona	f	korona	f	korona	f	korona	f	korona	f	korona
Pénztárnaradvány	—	7,710,98	7,710,98	—	—	—	—	—	—	82,361,44	—	—	—	74,650,46	—
I. Sámsoni birtok	4,380	18,073,95	22,453,95	—	—	—	—	—	—	17,480	—	—	—	598,95	—
II. Martonfalvi birtok	—	11,766,92	11,766,92	—	—	—	—	—	—	11,550	—	—	—	216,92	—
III. Szováti birtok	—	131,639	131,639	—	—	—	—	—	—	131,601	—	—	—	38	—
IV. Debreceeni birtok: Szántó- és kaszálóföldek	48,089,27	488,556,40	536,595,67	487,117,07	—	—	—	—	—	99,478,60	—	—	—	64,286,08	—
V. Horobágyi puszta	7,240,18	327,289,03	334,526,16	291,871,69	—	—	—	—	—	42,654,47	—	—	—	4,235,24	—
VI. Ménés	—	41,429,64	41,429,64	—	—	—	—	—	—	37,194,40	—	—	—	—	—
VII. Erdőség	455,50	443,417,73	443,873,23	441,212,73	—	—	—	—	—	1,660,50	—	—	—	—	—
VIII. Városi épületek	24,496,36	448,143,99	467,639,35	480,768,20	—	—	—	—	—	36,871,15	—	—	—	1,339,84	—
IX. Városi fiadó	—	24,988,64	24,988,64	—	—	—	—	—	—	20,710	—	—	—	4,278,64	—
X. Körvágóhid	—	119,357,84	119,357,84	117,739,64	—	—	—	—	—	1,628,20	—	—	—	—	—
XI. Cserép- és teglafgyártás	11,082,50	147,081,93	158,114,43	145,486,28	—	—	—	—	—	182,000	—	—	—	—	—
XII. Könyvnyomda	—	15,000	15,000	—	—	—	—	—	—	15,000	—	—	—	—	—
XIII. Fuvározás	—	499,28	499,28	499,28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	109,28	—
XIV. Javadalnok	—	134,505,48	135,505,48	135,505,48	—	—	—	—	—	141,296,08	—	—	—	—	—
XV. Vasárvm és piaci jövedelem	—	107,485,91	107,485,91	107,485,91	—	—	—	—	—	110,224,65	—	—	—	—	—
XVI. Kötetlések, kamatok	110	326,349,85	326,349,85	326,349,85	—	—	—	—	—	321,553,04	—	—	—	4,686,81	—
XVII. Közigazgatás	—	127,083,91	127,993,91	127,993,91	—	—	—	—	—	100,245,66	—	—	—	27,748,25	—
XVIII. Egyházak, közművelődési intézmények	—	14,186,67	14,186,67	14,186,67	—	—	—	—	—	16,580,44	—	—	—	—	—
XIX. Városi rendőrség	—	25,135,13	25,135,13	24,195,13	—	—	—	—	—	940	—	—	—	—	—
XX. Városi színház	292	8,512	8,504	8,504	—	—	—	—	—	19,300	—	—	—	—	—
XXI. Városi közművek	—	113,349,92	113,349,92	113,349,92	—	—	—	—	—	9,000	—	—	—	—	—
XXII. Arvaszék	—	1,795	1,795	1,615	—	—	—	—	—	1,866	—	—	—	—	—
XXIII. Katonai és illetősegi ügyosztály	359,769,52	1,002,295,57	1,362,065,09	738,533,98	—	—	—	—	—	623,531,10	—	—	—	391,861,50	—
XXIV. Községi megadóztatás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Együtt	455,865,28	4,080,400,77	4,536,266,05	3,716,693,88	—	—	—	—	—	819,572,17	—	—	—	505,179,68	—
														216,650,60	

Az 1912. évi zárszámadás kiadásainak összesítése.

A címek és rovatok megnevezése	E l ő r á s						Lerovás	Hátralék 1912-ik év végével		1912. évre elő- irányoztatott	E szerint az 1912. évi előírás az előirányzatnál			
	hátralék az 1911. év végén		1912. évi előírás		összesen			korona	f		korona	f	több	kevesebb
	korona	f	korona	f	korona	f								
	korona	f	korona	f	korona	f		korona	f		korona	f	korona	f
I. Samsoni birtok	—	—	4,071,67	—	4,071,67	—	4,071,67	—	—	—	—	—	173,50	
II. Martonfalvy birtok	—	—	35,148,74	—	35,148,74	—	35,148,74	—	—	—	—	—	—	
III. Szováti birtok	—	—	75,489,83	—	75,558,73	—	75,558,73	—	—	—	—	—	—	
IV. Debreczeni birtok	53,90	—	156,218,93	—	156,218,93	—	156,218,93	—	—	—	—	—	—	
V. Hortobágyi puszta	—	—	53,015,90	—	57,549,09	—	57,549,09	—	—	—	—	—	—	
VI. Ménés	4,533,19	—	271,248,29	—	283,715,73	—	283,715,73	—	—	—	—	—	—	
VII. Erdőség	12,467,44	—	170,081,42	—	170,081,42	—	170,081,42	—	—	—	—	—	—	
VIII. Városi épületek	—	—	20,737,22	—	20,737,22	—	20,737,22	—	—	—	—	—	—	
IX. Városi fürdő	—	—	71,535,63	—	71,535,63	—	71,535,63	—	—	—	—	—	—	
X. Kőzrögőhid	—	—	120,507,18	—	120,507,18	—	120,507,18	—	—	—	—	—	—	
XI. Cserep- és téglagyártás	—	—	31,416,46	—	31,416,46	—	31,416,46	—	—	—	—	—	—	
XII. Könyvnyomda	—	—	18,933,50	—	20,457,70	—	20,457,70	—	—	—	—	—	—	
XIII. Fuvározás	1,524,20	—	9,055	—	9,055	—	9,055	—	—	—	—	—	—	
XIV. Javadalnok	—	—	38,904,29	—	38,904,21	—	38,904,29	—	—	—	—	—	—	
XV. Vastarvám és piaci jövedelem	—	—	789,775,10	—	789,775,10	—	789,775,10	—	—	—	—	—	—	
XVI. Tartozások és kamatai	—	—	598,873,88	—	600,513,19	—	598,873,88	—	—	—	—	—	—	
XVII. Közigazgatás	1,639,31	—	394,350,39	—	394,350,39	—	394,350,39	—	—	—	—	—	—	
XVIII. Egyházak, közművelődési intézmények	3,660	—	444,459,86	—	444,843,23	—	444,843,23	—	—	—	—	—	—	
XIX. Városi rendőrség	383,37	—	92,494,53	—	92,494,53	—	92,494,53	—	—	—	—	—	—	
XX. Városi színház	—	—	286,026,28	—	287,470,53	—	286,026,28	—	—	—	—	—	—	
XXI. Városi közművek	1,385,25	—	86,206,40	—	86,206,40	—	86,206,40	—	—	—	—	—	—	
XXII. Arvaszek	—	—	46,997	—	46,997	—	46,997	—	—	—	—	—	—	
XXIII. Katonai és illetőségi ügyosztály	—	—	7,716,54	—	7,739,67	—	7,739,67	—	—	—	—	—	—	
XXIV. Községi megadózttatás	28,13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Együtt	25,669,793	748,363	043,774,033	833,766,657	55	7,345,25	3,667,752	233	133,774,97	53,164,16	—	—	—	

Az 1912. évi zárószámadás.

A házipénztárnál 3.716,693 K 88 f. rendes bevétellel szemben a rendes kiadás 3.766,687 K 58 f., vagyis kiadási többlet 49,993 K 70 f.

A 14.943,569 K 52 f. rendkívüli bevétellel szemben a rendkívüli kiadás 14.189,819 K 74 f. s így a rendkívüli bevételi többlet 753,749 K 78 fillér.

Az átmeneti 76,212 K 20 f. bevétellel szemben az átmeneti kiadás 768,340 K 03 f., tehát kiadási többlet 602,127 K 83 f.

Ha a fenti számadatoknál mutatózó 753,749 K 78 f. bevételi többletből levonjuk a rendes és átmeneti kiadás többletet 742,121 K 53 f., kapjuk a végösszesítésnél mutatózó 11,628 K 25 f. pénztári maradványt.

Ha az 1912. évi költségvetésben előirányzott összegeket a tényleges befolyt és kiadott összegekkel hasonlítjuk össze, a végeredmény, vagyis a pénztári maradvány egy és ugyanaz lesz és pedig:

I. Rendes bevétel volt előirányozva 3.791,880 K 69 f., tényleg befolyt 3.716,693 K 88 f., vagyis kevesblet 75,186 K 81 f.

2. Rendkívüli bevétel volt előirányozva 453.700 K, tényleg befolyt 14.943,569 K 52 f., vagyis több 14.489,869 K 52 f.

3. Átmeneti bevétel volt előirányozva — K — f., tényleg befolyt 76,212 K 20 f., vagyis több 76,212 K 20 f.

Tehát előirányozva volt összesen 4.245,580 K 69 f., tényleg befolyt 18.736,475 K 60 f., vagyis több 14.566,081 K 72 f. Ezen összegből levonásba hozatik a rendes bevételnél mutatózó 75.186 K 81 f. kevesblet, bevételi többlet lesz 14.490,894 K 91 f.

I. Rendes kiadás előirányozva volt 3.667,752 K 23 f., tényleg kiadott 3.766,687 K 58 f., vagyis több 98,935 K 35 f.

II. Rendkívüli kiadás előirányozva volt 577.828 K 46 f., tényleg kiadott 14.189,819 K 74 f., vagyis több 13.611,991 K 28 f.

III. Átmeneti kiadás előirányozva volt — K — f., tényleg kiadott 768,340 K 03 f., vagyis több 768,340 K 03 f.

Tehát összes előirányzat volt 4.245.580 K 69 f., tényleg kiadott 18.724,847 K 35 f., vagyis több 14.479,266 K 66 f.

Összesítés:

Többlet bevétel 14.490,890 K 91 f.

Többlet kiadás 14.479,266 K 66 f.

Különb. mint pénzt. maradv. 11,628 K 25 f.

Debreczen sz. kir. város ügyforgalmi kimutatása.

Az ügyek minősége	Ügydarab	
	beliktattatott darab	elintéztetett darab
Elnöki ügyek	4482	4482
Tanácsi ügyek	25,091	25,496
Közigazgatási bizottsági ügyek	1105	1041
Közügyi ügyek	586	586
Szegényügyek	625	625
Arvaszéki ügyek	10,488	10,488
Rendőrségi ügyek	20,274	20,241
Mezőrendőrségi ügyek	5840	5840
Községi bírósági ügyek	4297	4297
Büntegyszertári ügyek	20,611	20,611
Anyakönyvi bejegyzések	6202	6202
II-odfoku rend. bünt. bíróság	1947	1947

Vagyonmérés 1912. év végén.

Vagyon.	
Földbirtok	62.333,407-26 K
Erdőség	12.765,148-87 K
Épületek	27.244,635-78 K
Vállalatok	2.671,388-38 K
Butorok, eszközök és felszer- vények	416,952-30 K
Közművek	7.019,824-84 K
Állatállomány	200,368-36 K
Anyagok és termények	572,084-27 K
Javaldalmak	7.606,272-60 K
Cselekvő-tőkék	13.744,597-11 K
Cselekvő hátralékok	1.599,773-67 K
Városi muzeum	100,066— K
Városi könyvtár	8,350-05 K
Készpénz	94,217-39 K
Letétszerű alapok fedezete	1.589,599— K
Együtt	137.966,685-78 K

Teher.

Adósság: Osztrák-Magyar bank- nak	16.681,614-04 K
Magyar kir. államkincstárnak	20,859-62 K
Alföldi takarékpénztárnak	1.191,320-27 K
Debr. Első Tak.-pénztárnak	1.186,137-76 K
Ipar- és Keresk. banknak	292,940-08 K
Renyovszky-fele kölcsön	3.500.000— K
Magyar-Bank R.-T.	6.000.000— K
Összesen	28.872,871-77 K

Szenvedő hátralékok	29,117-05 K
Belkörü kölcsönök	413,806-95 K
Letétszerű alapok	1.589,599— K
Különböző czélokra megsza- zott tőkék	227,611-16 K
Tartalék	2.743,651-53 K
Javaldalmak	692,289— K
Követelések tartaléka	119,800— K
Tiszta vagyon	103.277,939-32 K
Együtt	137.966,685-78 K

Katonai és illetőségi ügyek.*I. Honvédelmi ügyek.*

1911. évi szeptember hó 1-től 1912. évi december hó 31-ig besoroztattak

a hadsereghez:

a katonai nevelő- és képzőintézetek növendékei	3
egyévi önkéntesek	19
más önkéntesek	17
összesen	39

a honvédséghez:

a honvéd nevelő- és képzőintézetek növendékei	3
egyévi önkéntesek	2
más önkéntesek	3
összesen	8

Az 1890., 1889. és 1888. évi születésű és az 1911. évre felhiva volt korosztálybeliek közül 1911. évi szeptember hó 1-től, 1912. évi december hó 31-ig besoroztattak

a hadsereg ujoncjutaléka javára	2
a hadsereg póttartaléka javára	1
összesen	3

Az 1912. évi fősorozás 1912. évi aug. hó 12., 13., 14., 16. és 17-ik napjain tartott meg a Pavillon laktanyában levő sorozóhelyiségben.

A felhívott három korosztályban összeirt hadkötelesek száma:

1891. évi szülöttek I. korosztály	555
1890. „ „ II. „	264
1889. „ „ III. „	274
összesen	1093

Ezek közül sor alá nem jött:

I. korosztályból:

meghalt	3
idegen járásban nyert illetőséget	3
távol maradt	10
önkéntesek gyanánt előre belépett	11
összesen	26

II. korosztályból:

idegen járásban nyert illetőséget	1
távol maradt	4
önkéntesek gyanánt előre helépett	1
összesen	6

III. korosztályból:

meghalt	4
távol maradt	7
összesen	11

Ekként sor alá került:

I. korosztály	529
II. „	258
III. „	263

összesen 1050

Besoroztattak:

I. korosztályból:

a hadsereg ujoncjutaléka javára	167
a hadsereg póttartaléka javára	26
a honvédség ujoncjutaléka javára	50
a honvédség póttartaléka javára	11
visszahelyeztetett	262
fegyverképtelen	2
töröltetett	9
kórházba küldetett	2
összesen	529

II. korosztályból:

a hadsereg ujoncjutaléka javára	42
a hadsereg póttartaléka javára	5
a honvédség ujoncjutaléka javára	15
a honvédség póttartaléka javára	1
visszahelyeztetett	178
fegyverképtelen	16
kórházba küldetett	1
összesen	258

III. korosztályból:

a hadsereg ujoncjutaléka javára	57
a hadsereg póttartaléka javára	22
a honvédség ujoncjutaléka javára	15
a honvédség póttartaléka javára	7
fegyverképtelen	161
töröltetett	1
összesen	263

Idegen illetőségi hadköteles előállított 358

Az 1912. évben sem katonai, sem népfelkelő szemlék nem tartáltak.

Előfogat adatott a katonaság részére 102, a lakosságnál mint átkelő beszállósított:

tábornok	19
törzstiszt	78
főtiszt	298
családtag	1
legény	9610
ló	985

Adóügy.

Debreczen sz. kir város mint testület, az államvasut mint közvetlen fizetőkre és a lakosságra 1912. évben a következő adóösszegek irattak elő:

Allami adóban.

	Kor.	L.
Mult évi hátralék	1.654,946	61
1912. évre előirt földadó	383,899	24
„ „ „ házbéradó	677,598	10

1912. évre előirt házosztályadó	3,633-50
„ „ „ I. o. ker. adó	75,144-50
„ „ „ II. o. ker. adó	48,028—
„ „ „ III. o. ker. adó	542,720-07
„ „ „ IV. o. ker. adó	200,390-45
„ „ „ nyilv. számad. köt. váll. adója	379,232-56
1912. évre előirt tőkekamatadó	27,106-31
„ „ „ ált. jöv. pótladó	494,544-06

összesen 4.487,243-40

Ebből a közvetleneket illeti.	291,732-85
Marad a lakosság terhére	4.195,510-55
1912. évi szaporodás	94,498-47
összesen 4.290,009-02	

1912. évi törlés 285,351-23

Marad végleges tartozás a lakosság terhére	4.004,657-79

A lakosság által befizettetett	2.320,209-01

Év végén mutatkozó hátralék az egyes számla-lapokon	1.734,381-65

Év végén mutatkozó tulfizetés az egyes számla-lapokon	49,932-87

Orsz. betegápolási pótladó.

1911. évi hátralék	72,128-88
1912. évi előírás	110,553-30
„ „ szaporodás	3,401-68
összesen 186,083-86	

1912. évi törlés	10,355-63

Marad végleges tartozás	175,728-23

Lakosság által befizettetett	102,529-62

Év végén mutatkozó hátralék az egyes számla-lapokon	77,024-75

Év végén mutatkozó tulfizetés az egyes számla-lapokon	3,826-14

Hadmentességi díj.

1911. évi hátralék	56,125-97
1912. évi kivetés	20,980—
„ „ szaporodás	5,494—
összesen 82,599-97	

1912. évi törlés	9,456-67

Marad végleges tartozás	73,143-30

1912. évi befizetés	26,145-05

Hátralék az 1912. év végén	46,998-25

Fegyveradó.

1911. évi hátralék	1,185-20
1912. évi kivetés	342—
„ „ szaporodás	488—
összesen 2,015-20	

1912. évi törlés	—
Marad végleges tartozás	2,015-20
1912. évi befizetés	1,157-22
Hátralék 1912. év végén	857-98

Mezőgazdasági cseléd segély pénztár járulék.

1911. évi hátralék	1,663-20
1912. évi kivetés	1,934-40
„ „ szaporodás	2-40
összesen 3,600—	

1912. évi törlés	—

Marad végleges tartozás	3,600—

1912. évi befizetés	2,362-80

Hátralék 1912. év végén	1,237-20

Ebdó.

1911. évi hátralék	5,851—

1912. évi kivetés	3,317—

„ „ szaporodás	7—
összesen 9,175—	

1912. évi törlés	959—

Marad végleges tartozás	8,216—

1912. évi befizetés	4,163—

Hátralék 1912. év végén	4,053—

Idegadó és illeték befizetések 1912. évben	34,677-19

Ref. egyháziadó befizetések 1912. évben	112,146-14

Végrehajtási költség befizetések 1912. évben	37,165-32

Intési díj befizetések 1912. évben	1,815-60

Házalásiadó befizetések 1912. évben	24—

Keresk. és iparkam. illeték	28,946-40

Községi adó	863,063—

Utadó	171,996-15

Nyirvizszabályozási járulek	34,067-01

Birtoknyilvántartás.

Adásvételi szerződés bemutatott	587 drb

Telekkönyvi hatóságtól érkezett	1229 „

Átírtott beltelek	238 „

„ ondódi föld	81 „

„ uj föld	162 „

„ tanya föld	30 „

„ kaszáló	33 „

„ szőlőskert	226 „

„ majorsági föld	88 „

„ libakerti föld	9 „

1912. évben az adóügyszályhoz érkezett	28,515 ügydrb

Ebből elintézést nyert	27,479 „

Elintézetlen maradt az év végén	1,036 „

A szárazföldi éghajlat hatása a növénytermelésre és állattenyésztésre.

Irta: Dr. Hegedűs István tb. árvászéki ülnök.

Az éghajlat nemcsak az emberi szervezet fejlődésére, az ember szellemi, erkölcsi és fizikai életére, hanem a mezőgazdaságra, a növénytermelésre és állattenyésztésre is döntő befolyást gyakorol. Az éghajlat szabja meg, hogy mely vidéken teremjen a datolyapálma, mely vidéken a buza, a fenyő s végül az éghajlat az a tényező, amely a hegyiségek örökholette magas régióit s a sarkvidékek jégmezőit terméketlenségre kárhoztatja.

A tropikus égöv alatt a kultúrember vaszorgalma ismeretlen, mert ott egyetlen emberi fényűzés a télenség. Ott a természettel való küzdelem hiányzik s az csupan a tikkasztó hőség elleni védelemre szorítkozik. Ott egy pitángxal beüleltet terület huszonhatször, a banánával beüleltetett gyümölcsös százhuszszor annyi embert eltart, mint a búzával bevetett ugyanolyan terület s hozzá hihetetlen kevés fáradsággal, mert összes termelési költsége a gyomirtás, némi talajporhanyítás s az érett gyümölcsökkel megrakott ágak lementsése.

Ezzel ellentétben az észak hideg éghajlata alatt, az ember erejét a természettel a létfenttartásért folyó "nehéz" küzdelem "méri" ki "bő"-annnyira, hogy nem szervezkehdetik társadalomná s erejéből nem szentelhet semmit a kulturális és fényűzési javak előállítására. A kultúra áldásait azok épüen nem élvezik ott, ahol a hideg megdermeszt, mint amott, hol a meleg elpusztítja az emberi akaratot és tevékenységet.

A mérsékelt égöv az, hol a kultúra virágzik, hol az ember a legnemesebb hivatásainak élhet.

De nemcsak a földrajzi fekvés gyakorol döntő befolyást a közgazdasági életre, hanem a terület földrajzi alakulata is. A sík és hegy váltakozása teszi az ember gazdasági tevékenységét változatosná, azon hatás által, melyet épen az éghajlat hőmérsékletére és csapadékoszlására gyakorol. Mig Svájc magas fekvésű almain az erdő- és legelő gazdálkodás otthonos, Ázsia nagy síkságain az eső hiánya és a nyári éjszakák fagyja ezen vidékek lakóit a legkülterjesebb mezőgazdaságra kárhoztatja.

A folyámhálózat óriási jelentőséggel bír egyrészt a viziszállítás olcsósága, másrészt a csatornázás, öntözés és vízelvezetés miatt ugy a növénytermelésre, mint az állattenyésztésre. Ha egy pillantást vetünk a térképre, ismerve az európai államok közgazdasági helyzetét, rögtön világos lesz előttünk, hogy ugy a mezőgazdaság, mint az ipar és kereskedelem ott fejlődött a virágzás legmagasabb fokára, hol egyéb fel-

tételek mellett a területeket bő folyám- és csatorna-hálózatok tagolják, avagy e területek partjait a tenger hullámai mossák. Délamerika és Ázsia belseje fejlődésében azért marad vissza, mert nincsen folyámhálózata. A kedvező folyámhálózattal bíró területek nagy ipari és mezőgazdasági feladatok leteteményesei.

A tenger a folyámhálózatnál még nagyobb közgazdasági jelentőséggel bír. Anglia mugas színvonalu gyáriparát, kereskedelmét és mezőgazdaságát a tengernek köszönheti. A tenger a világkereskedelemnek és a gyáripart ellátó gyarmatok alapításának első feltétele s ahogy az ó- és középkorban Phönícia, Görögország, Karthago, Róma, Velencé, a Hansa városok, portugálok, spanyolok, hollandok, most a nyugati államok, élükön Angliával, kisebb nagyobb mértékben közgazdaságuk virágzását a tengernek köszönhetik. Európa a világ fölötti kulturális fényét hosszú tengerparti vonalának és mérsékelt éghajlatának köszönheti. Mig Európában minden 40 □-mértföldre, addig Ázsiában minden 115, Afrikában pedig csak minden 150 mértföldre esik egy mértföld tengerpart.

A tenger két irányban szerepel mint hatalmas közgazdasági tényező. Elsősorban mint közlekedési eszköz; mely a közgazdaság mindhárom ágára nagy jelentőségű befolyást gyakorol, de főként az iparra és kereskedelemre; másodsorban, mint éghajlatszabályozó. Mint közlekedési eszköz jobban kedvez az iparnak és kereskedelemnek, mint a mezőgazdaságnak, de mint éghajlatszabályozó kárpótolja a mezőgazdaságot az előbbi adósságért, mert a növénytermelésre és állattenyésztésre gyakorolt kedvező befolyása a tengerpartvidéki mezőgazdaság virágzását biztosítja. A tenger mérsékli az éghajlat szélsőségeit. Partvidéken a tél enyhébb és a nyár hűvösebb, mint a szárazföld belsejében, hasonló évi hőmérséklettel bíró kontinentális országokban. — Newyork Náppollyal egy szélességi fok alatt fekszik s mig Newyork fölött nem messze a Labrador mentén jégsvatagok vannak s a tengerben jéghegyek uszálnak, addig Angliában a myrtus, babér és kamélia szabadon telet, de a szőlő be nem érlik.

Növénytermelés és állattenyésztés tekintetében ez nagyhorderejű különbség, mert sok növény kiállja ugyan a tél fagyát, de a nyár hevet nem nélkülözheti. Ncrvégiában a közepes évi melegség a partvidéken nagyobb, mint az ország belsejében s ott a partvidéken az állatok tovább legelhetnek, mint az ország belsejében, hol a tengernek és áramlatainak kedvező befolyása elenyészik.

A levegő hőmérséklete szabályozza a levegő mozgását, a légköri nedvesség sűrűsödését s azt, hogy a levegő nedvességét a légáramlat hol adja

át a talajnak. Tengerparton nappal a tenger felől a szárazföld felé áramlik a levegő, mert a föld jobban fölmelegszik a vízzel; éjjel pedig megfordítva, a szárazföldről a tengerre fúj a szél, mert a víz kevésbé hűl ki a földnél. A szél ereje, gyorsasága szintén a lég meleg és hideg közötti különbségének nagyságától függ. A keleti szél, mely Ázsia—Európa szárazföldterületeiről jön, kevés vízpárát tartalmaz és talajszárító. Az északi szél hideg, mert az örökkévaló fedett országok és jéghegyek képezik szülőhazáját. A déli szelek esőt hozók, mert a meleg légáramlat tengerek felett húzódik el, vízpárakkal dusan megrakodva érkezik s kismérvű hűsülédes folytán is a páratartalom folyóvá lesz, felveszi eredeti alakját és áldást, jólétet fakasztó esőjét ellullajtja.

A talaj és növényzete jobb hővezető, mint a levegő; éjjel gyorsabban kihűl, ha pedig hideg tárgy párással levegővel érintkezik, a levegő hőmérséklete süllyed s a párák sűrűsödve a hideg tárgyra lecsapódnak, előáll a harmat, melynek törvényszerűségei ugyanazok, mint az esőnek. A meleg szobában hidegvizrel telt pohár izzadása nem más, mint esőképződés, a befagyott ablak nem más, mint hó-, illetve jégképződés. A toronyból leöntött víz a levegő ellentállása folytán esőcseppekké forgácsolódik, mint magában folyóvá lett vízpára. Perzsiában az esőt, hol az ritkaság, dus harmat pótolja, míg Egyiptomban a Nilus áradása.

A hideg, meleg, szárazság, nedvesség, szélcsend, szél, légnyomás, világosság, sötétség változása az állat- és növényvilág milliárd élőlényeinek szervezetében is alkotó vagy romboló, életető vagy halálhozó változást szül s ez maga az élet, melynek nyomában pusztulás jár, mert a természetben minden szerves lény pusztulása életető erővel bír. A halál új élet forrása azért, hogy a természet háztartásában helyet, életfeltételt teremtsen, a növény- és állatvilág életét folyamattá teszi, vagyis az élet kiegészítő része.

Az éghajlatnak a növényi és állati szervezetre gyakorolt életető és romboló hatásait igazoló néhány érdekes példát sorolok föl.

Sötétben a növény chlorofill nem termel s az epoly fehér vagy sárga, mint a bélféreg, vagy a rovar földalatti sötétben élő álcája.

A hideg égöv madarai, állatai egyszínűek, a meleg, égöv madarai, lepkei élénk, tarka-barka színűek.

A vándormadár tolla északon egyszínű sűrűs barna—míg délen kékes-fehér, zöldes-fekete színűre változik.

A néger ujszülött bőre vörös, ha napfény éri, fekete lesz.

A bőrtönbe zárt fogoly arcszíne fakósárga,

bőre száraz, nem izzad, vizelete gyakori és világos, epéje hig, csontja puha s törekeny lesz.

A napstúttóte pusztai legelőn felnőtt csikó csontja kemény, izma edzett és ruganyos, mint a sivatag antilopjéé.

Ha az állat nélküli a sötét istállóban a fény izgató erejét, nemi idegei sorvadnak, látóképesége megbénul, sőt meg is vakul.

Minél közelebb él az ember az egyenlítőhöz, bőre annál sötétebb és vastagabb.

Hideg éghajlat alatt többet esznek az emberek melegtermelés céljából, mint a meleg éghajlat alatt.

A hideg a tüdő működését fokozza, míg meleg éghajlat alatt a szervezet szénfogyasztása kevesebb.

A hideg a vese kiválasztását gyarapítja, a meleg a máj tevékenységét nagyobbítja.

A tehén teje télen kevesebb és zsirtalanabb, mint nyáron. Braziliában és Keletindiában a tehén teje kevés, de igen nagy zsirtartalmu. A forró Afrikában és Jávában a ló utódaiban épügy visszafejlődik, kicsi lesz, mint Izlandban.

Délamerikában a birka gyapju helyett szőrt termel, míg Tibetben a marha és ló szőre között finom, pehelyszerü gyapju nő.

Ember és állat egyaránt ködös, esős időben több vizet ürít ki, mint amennyit megivott.

Száraz levegőben a tüdő működése fokozódik, a bőr kigőzölögés nagy, ilyenkor gyakori a tüdőlob, bőrhámlás és kiütés.

Párással vízzel telt levegőben a bőr és tüdő kigőzölögése szünetel s helyettük e munkát a vese kénytelen átvenni, minek következménye rendszerint nátha, hasmenés, valamint a tüdő és máj sokféle megbetegedése.

A házinylul, kecske s a juh nem szereti a nedvességet s az a lóra, szarvasmarhára már kevésbé veszedelmes, a bivaly és sertés vele szemben érzékellen, sőt a meleg esőt mindkettő szereti.

Tartós nedves idő a juhgyapju mennyiségének és minőségének egyaránt árt.

A nedves levegőn táplálkozó állat husa kevésbé izletes.

A tenger színe felett magasabb fekvésű vidéken a szervezetet kisebb légnyomás éri, ott a vérkeringés gyorsabb, a bőrkigőzölögés és a tüdő működése nagyobb, ott az állat vérkeringési szervei jobban kifejlődnek. Ily vidéken bár ritkább a levegő, de mégis több élelyt tartalmaz, mint a mélyebb vidékek párással levegője.

A föld alatt dolgozó bányász állandóan izzad, vérkeringése és lélegzése lassu s a széntartalom vérében felszaporodik, mert a tüdő szénsavkiűszöbölő munkája akadályozva van.

A szélcsend és szélvihar egyaránt kedvezőt-

len az állati szervezetre. A szélcsend nehezíti az elpárolgást, pedig ilyenkor éppen a bőrkigözölgés fokozódik, viszont a keleti hűvös, száraz szél a tüdő és szív működését gyorsítja s nem ritkán tüdő- és toroklobbot idéz elő.

A meleg, nedves déli szél gyengítőleg, kábítólag hat a szervezetre.

A nyugati szél begyárdtá teszi az állatot, míg az északi hideg szél a hűlés következményeivel jár.

A homoksvatag és mocsáros vidék felett repülő légáramlat az állatvilágra veszedelmes. Dél- és Nyugat-Afrika partjain a forró és száraz Khamin a bőr megbetegedéseit idézi elő. — Ugyanezen szél Egyiptomban és Kelet-Afrikában az ember és állat bőrért, torkát kiszáritja s a bőrt, mintha tüvel szurkálnák, égetnék, fájdalmat okozva izgatja. Az arabiai Samu a tengeren keresztül szárazságát elveszti s ezzel forróságából is veszít s Olaszország partvidékeire Si-rocco név alatt, Spanyolországba Solano név alatt érkezik meg. Hatása alatt a halak a tengerben elgyengülnek, a madarak mélyen, a víz és talaj felett repülnek; a kutya vonit, a légelesző marha sűrűn felkapja fejét s hosszasan bög; a sertés gödröt tur és abba belefekszik, a juhok sűrűn összeállnak s fejeiket egymás hasa alá dugják.

Ázsia és Afrika mocsaraiból elpárolgó, mi-azmákkal telt levegőt a szél szárnyaira veszi s utjában a félelmetes sárgalázt és egyéb, gyakran halállal végződő betegségeket idéz elő.

Tehát Anglia, Hollandia, Franciaország s a többi nyugati államok fejlett állattenyésztésüket nemcsak virágzó iparuknak, tökéjüknek, szakértelmüknek és munkásságuknak köszönhetik, hanem a kedvező éghajlatuknak is. A darvas, lép és szarvtalan primigenius, a svájci frontosus és az alpesi brachicerus nem ismeri a mi gyeplegelőnket felperzselő s olykor fehérmarháinkat megütédelő aszályt, kánikulát. Egymásután foglalkozom a lánjellegű, aztán a hegyi és az alföldi fehér marha tenyésztési vidékeinek éghajlatával s annak az állattenyésztésre gyakorolt befolyásával.

Európa nyugati partjai Dánia azon csucsától, mely a keleti tengert az északitól elválasztja, a Néva torkolatáig, azután a Keleti tenger délibb partvidékei a Visztula, Warthe, Odera, Elba mentén Holstein, Dietmarsch, Hannovera, Ostfriesland, Hollandia, Belgium s Franciaország északnyugati részei az éghajlattól az állattenyésztésre kedvezően ható minden feltételekkel megáldott vidékek.

(Folyt. köv.)

HIRROVÁG.

— **Olvasóinkhoz.** Mai lapunkban kezdjük meg dr. Hegedűs István árvaszéki ülnöknek sok tudással megírt tanulmányát az éghajlat hatásáról a növénytermelés és állattenyésztésre, a számtelenség hatását az éghajlatra, az aszály elleni talajművelés feltételeit, az öntözést, az alföld állattenyésztését, az alföld mezőgazdasága fertőzésének akadályait. A kiváló munkát olvasóink szíves figyelmébe ajánljuk.

20,487—20,715/1913.

Árverési hirdetmény.

A város tulajdonát képező Arany Biká telke utáni 35 hold 800 négyszögöl, a Posta-féle 35 hold, végül a Vecsey—Zádor-féle 13 hold 307 négyszögöl földnek 1914. év október 1-től 1917. évi október hó 1-ig haszonbérbe adása rendeltetvéen el, ezen árverésre határnapul 1913-ik év november hó 19-ik napjának délelőtti 10 órája a városház nagytermében tüzetett ki, melyre az érdeklődők azzal hivatnak meg, hogy az árverési feltételek a hivatalos órák alatt a városi számvédezőnél megtekinthetők.

Kelt Debreczen sz. kir. város Tanácsának 1913. évi november hó 10-én tartott üléséből.

A városi Tanács.

Megjelent!

Uj könyv!

Debreczen régi büntetőjoga és ennek alkalmazása a különböző bűnesetekben
 :: 1547-től 1750-ig. ::

Eredeti jegyzőkönyvek nyomán írta:

Konczházi KONCZ ÁKOS

Debreczen sz. kir. város főlevéltárosa, tb. tanácsnok.

Ára 3 korona.

Megrendelhető a szerzőnél (Városház, lévéltári hivatal.)

